

## Ur Hallmans berättelser:

# Kyrkobesök och bondbröllop omtyckta avbrott i varda

Våra dagars kyrkliv har inte så stort tvång över sig som fallet var förr i tiden. Då fanns det pålagor och förbud som skulle efterlevas och gjorde man nu inte detta, ja då straffades vederbörande efter bestämda lagar som sockenstämmorna enats om och hölls i uppsikt av kyrkans folk.

Kyrkotukten var enligt Hallman mycket god i Vadsbro och Blacksta och himmelsläran har alltifrån reformationstiden hållits ren och oförfalskad. Kyrkbesök göres flitigt trots att bestämmelserna härom uppmjukats från att ha varit mycket bestämda, hundra år tidigare; då skulle var och en som var på fötter gå i kyrkan,

Sålunda påbjöd en stadga av den 26 oktober 1662, bestämd av sockenstämman, att den som är på kyrkbacken eller i klockarstugan när det ringes samman och inte vill gå på gudstjänst, han bötar 8 öre kmt. eller om någon är i sockenstugan, vävarstugan, allmogestugan eller på backen och i kyrkans närhet och bevisligen kommit dit för att gå kyrkgång, pliktat 12 öre. Den som beslår sina skodon så buller orsakas inne i helgedomen bötar 2 öre första gången, sedan 4 öre om det upprepas, sitter någon och tuggar tobak kostar det 2 öre i bot.

Den 11 nov. 1677 blev det en-

hälligt bestämt på sockenstämma att den som ropar hemma i socknen i oträngt mål, skall böta efter det han överbevisats i sitt oskick. Straffsatsen var en kanna vin till kyrkan, eller om inget vin kunde anskaffas, tre timmar i stocken. Tio år senare kom det nya pålagor: Om någon kom drucken till kyrkan, fick han för det tilltaget betala 50 dr. s. m. samt straffades i torn med vatten och bröd. Ord och inga visor!

### Bondgästabad glada fester

Allmogen var inte bortskämd med rikligt och omväxlande nöjesliv. Därför ansågs kyrkbesöket på söndagarna och vid helgerna som ett avbrott i den grå vardagstillvaron, då man på så vis fick tillfälle att träffa bekanta och dryfta saker och ting.

När det hände att ett bondbröllop skulle hållas då visste en var att det vankades skoj; ett bröllop satte liv i bygden. Festligheterna kunde pågå flera dagar. Det brukade vanligtvis börja på söndagen och slutade inte förrän bortåt torsdag eller fredag. Fest således i fem, sex dagar i ett sträck. Det konsumerades åtskilligt med öl och brännvin, ty nu passade karlarna på att ta skadan igen om man gått och "torkat" en längre tid. Till vardags var det inte råd med sådant leverne.

Bröllopfestligheten inleddes kvällen före vigselfdagen, med mö-

kväll. De flesta gästerna kom på kvällen och medförde gåvor till festen. Det kunde vara grötkrutor, vetebullar, öltunnor och brännvinsvärplar. Kyrkfärden var säkerligen ett skådespel då brudgummen och övrigt karlfolk red i spetsen till vänster om prästen, om han var med i följet. Bruden klädd i grann klänning, besatt med glimrande glasstenar utgjorde en vacker och tilltalande syn. Hon och kvinnorna i övrigt åkte oftast vagn. Framför brudvagnen red spelmännen och spelade käckalåtar, och på sidorna hovridare som skulle bära brudsläpet. Efter hemkomsten till bröllopsgården följde middag vid långbord, som dignade under allsköns mat och dryck. Vid förnämsta bordets kortända satt brudparet, intill brudgummen var prästen placerad och närmast bruden den s. k. brudsätan. Tal hölls av prästen för hustruskålen, varpå bru-

omaket fick gästerna betala med pengar efter råd och lägenhet. Prästen höll så tal till de fattiga och även för spelmännen. En dylik bröllopsmiddag kunde ta lång tid, ibland upp till S—9 timmar. På andra dagen, fick prästen hålla ytterligare tal, om han nu orkade vara kvar. Då var det vid bogivandet. Gästerna förärade brudparet olika gåvor, eller lovade olika presenter till de nygifta.

### En låt för varje rätt

En ny lång middag vidtog efter gåvornas överlämnande och den som varit med om många gästabad han visste precis vad maträtt som stod i tur att serveras. När varje rätt bars in spelade spelmännen en särskild låt och den kände den erfarne lätt igen. Det fanns rikliga tillfällen för dem som önskade höja en skål och det dröjde inte förrän glädjen stod högt i tak. När man satt vid bordet sjöngs det glada visor innan det var tid med dansen. Bruden dansade först två danser med prästen, två med brudgummen och så två låtar med alla manliga festdeltagare. Detta kallades ost och bröd. Dansandet fortsatte i många timmar och det dröjde inte förrän dammet stod som en sky i rummet, berättar Hallman, som tydligen visste vad han talade om.

### Stubben och kälken

Många ystra lekar hörde också till underhållningen på ett äkta bondbröllop. Under tiden som brudsätan förde bort bruden för att kläda henne i hustrukläder passade drängarna på att dansa bort brudgummen. Det gick till så att drängarna dansade i ring med "offret" inne i ringen. Där dansade brudgummen med drängarna en i taget. Mellan varje ombyte föll de på knä och drack brudgummens skål. Då skreks det och skralades rätt erbarmerligt berättar Hallman och mycket brännvin konsumerades. När det fortgått en stund rusade de gifta karlarna till och då började "ryckbytet" när gubbarna försökte taga brud-

• mar. När bruden kommit till  
na i hustrukläder skulle hen-  
; dansas bort. Med för-  
Iggx. \*on dansade hon i ring  
. h de m hon satte kronan på,  
b n brud, trodde man. Så  
fda? i ad pigorna med bruden,  
Iryck! rt av de gifta kvinnor-  
na so ortsatte dansen — för att  
avi ös' v — brudgummen.

An lekar var "stubben" där-  
de og hade dragkamp med de  
gifta och bytet var en huggkubbe  
eller stubbe omknuten med ett  
långt rep. Många pustningar och  
svordomar frampressades innan  
de gifta dragit in stubben i gästa-  
budssalen. Där ägde en lustig ce-  
remoni rum. En man utklädd till  
fältskär skulle bota krämpor med  
åderlåtning, på var och en som  
stod på stubben. En skål för varje  
dracks innan han steg upp på  
stubben och det behöver knappast  
nämnas att det småningom blev  
en mycket munter stämning i säll-  
skapet. Därtill bidrog "doktors"  
kniv som bestod av ett kohorn.  
Nu hade man fått fart på skratt-  
musklerna och de frestades ännu  
mer då brudgummen drogs in på  
"kälken". "De kläda ut en kusk,  
ju fulare ju bättre, en avigvänd  
päls, en hisklig peruk av blånor  
och mycket annat otyg gör för-  
klädnaden fullständig. Kusken  
sitter framför brudgummen som  
har en brännvinskagge under ar-  
men. Drängar och pojkar tjänst-  
gör som hästar och påmotas av  
kusken och hela sällskapet kör  
med buller och bång in i salen och  
placerar den nygifte vid bordet.  
Under ett öronbedövande skral  
utbringas alla ungarlars skål."  
När man supit om några gånger  
roade sig sällskapet i dans, sång,  
prat och glam, mat och dryck,  
fram mot torsdagen, varpå de be-  
gav sig hemåt, var och en till sitt.